

„Menciova díla“
(Mengzi):
Gong Sun Chou I
Gong Sun Chou
se zeptal Mencia se slovy,
„Mistře, kdybys měl
získat rozhodování
nad vládou v Qi, mohl
by sis slíbit,
že nanovo dosáhneš
takových výsledků,
jakých dosáhli
Guang Zhong a Yan?“
Mencius řekl, vskutku jsi
pravým mužem Qi.
Víš o Guang Zhongovi
a Yanovi
a nic víc.
Někdo se zeptal Zeng Ziho
se slovy, „Pane, komu
připisuješ nadřazenost,
sobě nebo Zi Luovi?“
Zeng Zi vypadal
znepokojeně a řekl,
„Byl předmětem obdivu
mého praděda.“
„Pak tedy,“ pokračoval ten
druhý, „připisuješ
nadřazenost sobě,
nebo Guan Zhongovi?“
Zeng Zi zrudnul hněvem
a v nespokojenosti
řekl, „jak se opovažuješ
srovnávat mě
se Guan Zhongem?
Berouc v úvahu, jak zcela
Guan Zhong disponoval
důvěrou svého prince,
jak dlouho
se těšil řízení vlády
státu
a jak nízko,
přese všechno, bylo to,
čeho dosáhnul –
jak mě s ním
můžeš srovnávat?“
Tedy,“ vyvodil Mencius,
„Zeng Zi by nenapodoboval
Guan Zhonga

a ty si přeješ, abych
tak učinil?“
Gong Sun Chou řekl,
„Guan Zhong vychoval
svého prince, aby se stal
vůdcem všech ostatních
princů, a Yan učinil svého
prince příkladným,
a ty si stále myslíš,
že by nebylo dostatečné,
kdybys dosáhnul toho,
čeho oni?“
Mencius odpověděl,
„Vychovat Qiho
ke královské důstojnosti
by bylo tak snadné,
jako obrátit ruku.“
„Tak!“ reagoval druhý.
„Zmatenost tvého
žáka se tímto
velmi zvětšila.
Navíc zde byl
král Wen,
se vši ctností,
která mu náležela;
a který nezemřel,
dokud nedosáhnul
sta let –
a přesto jeho vliv
neproniknul
skrze království.
Vyžadovalo to krále Wu
a vévodu Zhoua,
aby pokračovali v jeho
směru, než ten vliv
silně převládnul.
Nyní říkáš, že
královské důstojství
může být snadno získáno –
král Wen tedy není
dostatečným objektem
k napodobení?“
Mencius řekl, „Jak se lze
vyrovnat králi Wenovi?
Od Tanga po Wu Dinga
se objevilo
šest nebo sedm hodnotných
moudrých vládců.
Království bylo připojeno

k Yinu
po dlouhý čas,
a tato dlouhá doba učinila
změnu obtížnou.
Wu Dingovi přicházeli
ke dvoru všichni princové
a disponoval královstvím,
jako by to byla věc,
kterou by pohyboval
ve své dlani.
Pak byl Zhou
na ne příliš dlouhou dobu
vzdálen od Wu Dinga.
Pořád zde zbývali
někteří
z dávných rodin
a ze starých způsobů,
z vlivu, který vycházel
také od
dřívějších vládců,
a z jejich
dobré vlády.
Navíc zde byli
vikomt Weie
a jeho druhý syn,
královská výsost
Bi Gan a vikomt Qi,
a Jiao Ge, všichni schopní
a ctností muži, kteří
dali svoji společnou podporu
Zhouovi v jeho vládě.
V důsledku
těchto věcí
trvalo dlouho,
než ztratil trůn.
Nebylo zde
ani stopy země,
kterou by nedisponoval.
Nebylo zde ani jediného
ze všech lidí, který by
nebyl jeho podřízeným.
Tak tomu bylo z jeho strany,
a král Wen měl na začátku
pouze území
o jednom stu čtverečních li.
Z těchto všech důvodů
pro něj bylo obtížné
okamžitě dosáhnout
královského důstojství.

Lidé z Qi mají přísloví – „Člověk může mít moudrost a soudnost, ale to není jako svírat vhodnou příležitost. Člověk může mít nástroje hospodářství, ale to není jako čekání na čas sklizně.“ Současnost je čas, ve kterém lze královského důstojenství snadno dosáhnout. V prospívajících obdobích dynastií Xia, Yin, a Zhou, královská říše nepřekročila tisíc li (li = 500m), a Qi obsahuje právě takové území. Kohouti kokrhají a psi štěkají jedni na druhé, celou cestu ke čtyřem hranicím státu – tak Qi opanovává lid. Není třeba žádné změny pro zvětšení jeho teritoria; není třeba žádné změny pro zvyšování populace. Pokud jeho vládce bude praktikovat benevolentní vládu, žádná síla mu nebude moci zabránit, aby se stal suverénem. Navíc zde nikdy nebyla doba vzdálenější než současnost od vzestupu opravdového suveréna: nikdy zde nebyla doba, kdy by utrpení lidí od tyranské vlády bylo intenzivnější

než v současnosti. Hladoví pohotově jedí jakékoliv jídlo a žízniví kterýkoliv nápoj. Konfucius pravil, „Plynoucí postup ctnosti je rychlejší než vysílání královských rozkazů po úsecích cest a kurýrech.“ Ať je nyní v zemi s deseti tisíci vozy zavedena benevolentní vláda, a lidé s ní budou spokojeni, jako by byli uvolněni od pověšení za nohy. S polovinou zásluh dávných je skutečnění dvojnásobku jejich dosažení jisté. To pouze v tento čas se tak může stát. Gong Sun Chou se zeptal Mencia se slovy, „Mistře, kdybys měl být ustaven vysoce postaveným šlechticem a předsedou vlády Qi, takže bys mohl uvést své principy do praxe, i kdybys potom měl pozvednout vládce do vedoucího postavení nad všechny ostatní prince, či dokonce do královského důstojenství, nebylo by čemu se divit. Nebyla by v takovém postavení tvá mysl rozbouřená?“ Mencius odpověděl, „Ne. Ve čtyřiceti jsem dosáhnul nerozrušené mysli.“ Chou řekl, „Když je tomu s tebou tak,

můj mistře, dalece přesahuješ Meng Bena.“ „Pouhé dosažení,“ pravil Mencius, „není obtížné. Učenec Gao dosáhnul nerozrušené mysli v ranějším období života než já. Gon Sun Chou řekl, „Mohu si dovolit zeptat se tě na vysvětlení, mistře, jak udržuješ nerozrušenou mysl a jak filosof Gao činí totéž?“ Mencius odpověděl. „Gao říká, „Čeho není dosaženo ve slovech, nelze hledat v mysli; co působí nespokojenost v mysli, nemůže být napraveno vášní – úsilím.“ Toto poslední, že když je v mysli neklid, neměli bychom hledat úlevu ve vášni – úsilí, je nesporné. Ale s tím, abychom nehledali v mysli to, čeho není dosaženo ve slovech, nelze souhlasit. Vůle je vůdcem vášně – přirozenosti. Vášně – přirozenost prostupuje a oživuje tělo. Vůle je první a vedoucí a vášně – přirozenost je jí podřízena. Proto pravím, udržujte pevnou vůli, a nečiňte žádné násilí

vášni – prirodzenosti.“
Chou podotknul,
„Když říkáš
„Vůle je vedoucí
a vášně – prirodzenost
je podřízená,“
jak to, že také říkáš,
„Udržuj pevnou vůli
a nečiň žádné násilí
vášni – prirodzenosti?“
Mencius odpověděl,
„Když je aktivní
pouze vůle, pohybuje
vášni – prirodzeností.
Když je to
pouze vášně – prirodzenost,
která je aktivní,
pohybuje vůlí.
Například nyní,
v případě člověka, který
padá či běží, je to
z vášně – prirodzenosti,
a přesto
to hýbe myslí.“
„Osměluji se zeptat,“
řekl znovu Chou,
„v čem ty, mistře,
převyšuješ Gaa.“
Mencius mu řekl,
„Rozumím slovům.
Jsem zdatným
ve vyživování mé ohromné,
plynoucí vášně-přirozenosti.“
Chou pokračoval,
„Odvažuji se zeptat,
co myslíš svojí ohromnou,
plynoucí vášni-přirozeností!“
Odpověď zněla, „Je obtížné
to popsat.
Toto je vášně – prirodzenost:
Je mimořádně veliká
a mimořádně silná.
Jsa živena
čestností a neutřivší
žádnou újmu,
zaplňuje vše mezi
Nebem a Zemí.
To je vášně – prirodzenost:
Je společníci

a pomocnicí spravedlnosti
a rozumu.
Bez ní je člověk
ve stavu hladovění.
Je vytvářena
akumulací
spravedlivých skutků;
nelze ji získat
nahodilými
skutky spravedlnosti.
Pokud mysl
nemá z jednání
potěšení, prirodzenost
se vyhladoví.
Proto jsem řekl,
„Gao nikdy nerozuměl
spravedlnosti,
neboť ji činí
něčím vnějším.“
Musí zde být
neustálé praktikování
spravedlnosti,
ale bez předmětu,
který by vyživoval
vášně – prirodzenost.
Ať mysl nezapomene
na svoji práci, ale ať zde
není žádná nápomoc
růstu té prirodzenosti.
Ať nejsme jako
lidé ze Songu.
Byl zde jeden člověk
ze Songu, který byl
zarmoucen, že jeho
vzrůstající kukuřice nebyla
vyšší a tak ji vytahal.
Poté, co to udělal,
se vrátil domů,
vypadal velmi hloupě,
a řekl svým lidem,
„Dnes jsem unavený,
pomáhal jsem kukuřici,
aby vyrostla do výšky.“
Jeho syn se na ni
běžel podívat a zjistil,
že všechna uschla.
Na světě je pár těch,
kteří nezacházejí se svojí
vášni – prirodzeností,

jako kdyby pomáhali
kukuřici vyrůst do výšky.
Někteří ji pro sebe
nepovažují za prospěšnou
a nechávají ji na pokoji –
neodplevelují
svoji kukuřici.
Ti, kdo jí pomáhají
vyrůst do výšky, svoji
kukuřici vytrhávají.
To, co dělají, nejenom
neprosplívá
přirozenosti, ale
také ji zraňuje.“
Gong Sun Chou se dále
zeptal, „Co míníš tím,
když říkáš, že rozumíš
všem slovům,
které slyšíš?“
Mencius odpověděl,
„Když jsou slova
jednostranná, vím,
že mysl mluvčího
je zatemněna.
Když jsou slova
extravagantní,
vím, že mysl
je padlá a kleslá.
Když jsou slova
zcela zpuštěná, vím,
že se mysl oddělila
od principu.
Když jsou slova vyhýbavá,
vím, že mysl dospěla
ke konci s rozumem.
Tato zla
rostoucí v myslí
působí újmu vládě,
a projevovala
ve vládě,
poškozuje
vyřizování záležitostí.
Když znovu povstane
mudrc, zcela jistě se bude
řídít mými slovy.“
Na toto Chou poznamenal,
„Zai Wo a Zi Gong
byli obratní řečníci.
Ran Niu,

žák Min,
a Yan Yuan, zatímco
jejich slova byla dobrá,
byli známí pro své
ctnostné jednání.
Konfucius v sobě
sjednotil všechny
kvality žáků,
ale přesto řekl,
„Ve věcech řeči
nejsem způsobilý.“
Tedy, mistře,
stal jsi se
mudrcem?“
Mencius řekl, „Oh!
co je to za slova?
Dříve se Zi Gong zeptal
Konfucia se slovy,
„Mistře, jsi mudrcem?“
Konfucius mu odpověděl,
„Mudrc je něco,
k čemu nemohu stoupat.
Učím se bez omrzelosti
a vyučuji
neúnavně.“
Zi Gong řekl, „Učíš se
bez omrzelosti – to ukazuje
tvoji moudrost.
Vyučuješ
neúnavně – to ukazuje
tvoji benevolenci.
Benevolentní a moudrý -
mistře, ty jsi mudrcem.“
Tedy, když by Konfucius
nedovolil, aby byl
považován za mudrce,
co to bylo za slova?“
Chou řekl, „Kdysi
jsem slyšel toto:
Zi Xia, Zi You,
a Zi Zhang
byli všichni
mudrci.
Ran Niu, žák Min,
a Yan Yuan
byli všichni mudrci, ale
jen v malé míře.
Odvažuji se zeptat,
mezi které z nich

se podle sebe
radíš?“
Mencius odpověděl,
„Přestaňme
o nich hovořit,
pokud ti to nevadí.“
Chou se pak zeptal,
„Co bys řekl o Bo Yim
a Yi Yinovi?“
„Jejich způsoby
se lišily od mých,“
pravil Mencius.
„Nesloužit princí,
kterého si nevážil,
neporoučet lidem,
které neschvaloval;
v čase dobré vlády
se ujmout
úřadu,
a v případě
zmatků se stáhnout –
to byl způsob Bo Yiho.
Říci, „Komu bych
mohl nesloužit?
Má služba jemu
jej činí mým vládcem.
Jakým lidem bych
mohl neporoučet?
Mé poroučení jim
je činí mými lidmi.“
V čase
dobré vlády
se ujmout úřadu
a když převládne chaos,
také se ujmout úřadu –
to byl způsob
Yi Yina.
Když bylo vhodné
ujmout se úřadu,
pak se jej ujmout;
když bylo vhodné
vzdát se úřadu, pak se
od něj držet stranou;
když bylo vhodné
setrvat v něm dlouho,
pak v něm dlouho setrvat –
když bylo vhodné
z něj rychle odstoupit,
pak z něj rychle odstoupit –

to byl způsob
Konfucia.
Všichni tito byli
dávnými mudrci a já jsem
nedosáhnul konání toho,
co konali oni.
Ale rád bych se
naučil být
jako Konfucius.“